

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Zsinat előtt. M. F. — Egy pár szó leányaink érdekében. Spectator. — Iskola ügy. Az országos középiskolai tanáregyesület közgyűlése. Legatus. — A tornázás fontossága és mikénti alkalmazása a népiskolákban. Kováts Elek. — Közügyeink. Egyházmegyénk életéből. A n.-bányai egyházmegye köréből. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Zsinat előtt.

II.

Egy legfontosabb s majdnem elodázhatalan feladatai közé fog tartozni a leendő zsinatnak: az országos reformált egyházi közalap ügye feletti intézkedés. Ne habozunk nyíltan elismerni, hogy ez a mult zsinat legszebb, legremekebb alkotásai közé tartozik. De ne késlekedjünk azt is őszintén kinyilvánítani, hogy ennek szabályai halaszthatatlan revíziót igényelnek. A debreczeni zsinat 229-ik §-a úgyis kimondotta, hogy: „ennek rendszabályai érvényesek maradnak a legközelebbi zsinat ez ügyben hozandó törvényének kihirdetéseig!” Vegye tehát kezébe ez ügyet a legközelebbi zsinat és intézkedjék, mert az országos közalap, mint ilyen, — nézetem szerint, — nem lehet, nem szabad, hogy végetlen időnkig állandó terhe maradjon a magyar ref. egyháznak. Elég szerencsétlen gondolat volt a konventtől, hogy be nem várva a zsinatot, 32 évre lekötötte a tőkesegélyezést; útját akarván talán mintegy ezzel előre vágni a netaláni intézkedésnek.

Ujlag nyilvánítom, hogy az országos közalap nem maradhat állandó terhe ref. egyházunknak. Nem, mert rá fog unni adófizető népünk; hiszen már eddig is a lelkészeknek sok keserű gyümölcsöt termett az. Gondoljuk meg csak jól és elfogulatlanul a dolgot, hogy mit tesz az, különösen népesebb egyházainknak, hol az egyházi teherviselés már majdnem elhordozhatatlan, — in infinitum adózni oly célra, a honnan ők soha egy árva fillért sem nyerhet-

nek; sőt ha kérni merészkednek, ridegen és szemrehányólag, minden bővebb indokolás nélkül, elútasíttatnak, mint ez a derék s a közügyért oly sok áldozatot hozott szatmárnémeti ref. egyházzal is megtörtént. Vegyük hozzá még azt, hogy a zsinati törvények ide vágó 219-ik §-a épen nincs betartva. A hány ház, e tekintetben annyi szokás. Vannak p. o. egyházmegyék, a melyek a törvényt egészen ignorálva, az állami adó %-a után vetik ki a domesztikai tartozást; és ha esetleg a bevallási ív nem felel meg az állami adó %-nak, az egyházmegyei közalapi bizottság visszaküldi azt s felhívja rendeletileg a presbyteriumot újabb bevallásra, és így aztán csinál belőle megunt terhet, sőt gyűlöletes adót. Sionnak őrállói! Atyámfiai! Férfiak! nem jól van ez így. Ha e teher állandó marad, kivált, ha az általános vallásszabadság elve hazánkban is megvalósul és törvénynyé válik, a mi egyházunk nagyon megérzi ezt. Sajnos, ma már magyar ref. népünk nem nagyon buzog hitéért és egyházáért; a kor egészen anyagi irányú; a sokféle terhet viselő nép oda fordul, a hol jobban könnyíthet nyomott állapotán. Exempla trahunt. Ott vannak a legközelebbi áttérési esetek kisebb és nagyobb gyülekezeteinkben egyaránt; különösen hányan tértek át mostanában az unitárius egyház kebelébe. Hatalmas családok az a csekély egyházi adó, melyet a konvertitáknak ottan fizetni kell.

Én azt hiszem, hogy az efféle szomorú jelenségeken segíthetne a legközelebbi zsinat az által, hogy alapjában megváltoztatva az ide vágó §§-at, még ugyan 10 évre kötelezővé tenné a domesztikához való járulást, de kimondaná egyúttal azt is, hogy a befolyó összegnek nem adja ki, csak 25%-át a legszükségesebb célra, p. o. a már felállított missiói állomások fentartására stb.; de 75%-ot egészen érintetlenül hagyva, azt mindaddig tőkésíti, míg az oly tekintélyes összeggé nem nővi ki magát, hogy maga a kamatjövedelem könnyen megbírhatja a szükséges se-

gélyezést. Ez egyéni véleményem, határozott meggyőződés ez ügyben.

Másik igen fontos dolog, mit a legközelebbi zsinat figyelmen kívül nem hagyhat, sőt határozott állást kell elfoglalnia ez ügyben: *az egyházi házassági bíráskodás behozatala.*

Értsük meg az idők jeleit. Az idők jelei pedig azt mutatják, hogy a mostani sajnos mérvben elterjedt corruptiónak egyik legfőbb oka és hatalmas támasza a polgári válóperek hasszadalmassága. A szegény, boldogtalan ember elunja várni 2—4 évig is elhúzódó válóperek lefolyását és miután a háztartáshoz segítő kézre van szüksége, a bűn lejtőjére lép és vadházasságot köt. Sok meg lépést sem tesz annak megkezdésére, mert „nincs kincs“, hanem egyszerűen haza viszi a kapott asszonyt. Így élnek aztán a megszokott bűnben éltek fogytáig és nemzik a törvénytelen gyermekeket az egyház dicsőségére és állam boldogítására! Én nem hiszem, hogy az állam ellenezné az egyházi házassági bíráskodás behozatalát, mert nem állhat érdekében a corruptió terjesztése. Kérni kell tehát az államtól e jog megadását, a melyet a királyhágtónúli kerület és a kis unitárius egyház úgyszólván régóta bír. Talán minket sem a golya költött. Quod uni justum, alteri aequum.

Ha pedig az állam nem lenne hajlandó nekünk megadni a minket méltán illető jogot, úgy tegye meg legalább azt, hogy könnyítse meg, *tegye ingyenessé* és gyors lefolyásúvá az elváltást és ne terjeszse a hosszadalmas és költséges válóperekkel az erkölcsstelenséget.

Még ezúttal csak néhány szót!

A debreczeni zsinatnak egyik legfőbb törekvése kétségtelenül az volt, hogy egyházunk országos alkotmánya s oly rég idő óta óhajtott szerves *egysége* minél szilárdabban megállapíttassék. Saját közös érdekünk követelte így ezt. De vajjon mit látunk . . . ? Látunk erdélyi speciálisokat, próbapapolásokat, kongatásokat és sok másokat . . . olyan dolgokat, a melyek egyáltalában nem arra vallanak, hogy az óhajtott egység csakugyan létrejött volna közöttünk. Nagyon jó lenne, ha a legközelebbi zsinatig megszívelnék e dolgot azok, a kiket illet, hogy lenne hát már egyszer meg az az unió ne csak igen szépen §§-ba öntve, papirosan, hanem a valóságban is!

M. F.

Egy pár szó leányaink érdekében.

III.

Azok a százezresek.

Mióta ezen cikksorozatot megkezdettük, csakugyan igazolva látjuk, a mit kezdetben állítánk, azt t. i., hogy a magos klérus csakugyan magosan dolgozik. Ime! kísérik önök figyelemmel a főpapok nagyszerű adományait. Több százezresek vándorolnak a női iskolára, árvaházakra, mint gymnasiumokra.

Schlauch mint ritkaság említendő. De ő is tudja, hogy a Szilágyságban miért protegálja a gymnasiumot. Simor s Haynald adományai inkább a női neveléssel foglalkozó intézményeket boldogítják. A finevelést könnyebben átengedik az államnak, de már a nőnevelés terén s mezején egyedül az egyházat szeretik főtényező gyanánt tekinteni, mert tudják, hogy a női kedélyt hamarabb meghódítják. Tudják azt is, hogy e hódítás által közvetve uralmuk alá hajtják a férfi világot is. Olvassunk el csak egyes encyklikákat. Csaknem mindegyik sürgeti, hogy a nőkre terjeszse ki áldásos figyelmét a papság. S az útását híven követik, még pedig gyakran bámulatos foganattal. Diadalmasan megy a lélekhalászat. A humanisztikus intézmények tulajdonképen a róm. kath. egyház veteményes kertjeivé válnak, annyira, hogy még az apácák vezetése alatti kórházak is missionáriusi telepekké válnak, hol a más vallású betegeket megnyerni igyekeznek az egyedül idvezítő egyháznak. Tervszerű munka ez. Róma nem ösmerhet általános humanismust, de azt igen bölcsen fölhasználja a maga céljaira.

Nohát ezek ellenében tétlenül maradni nem lehet. Ezt az állam át is értette. Állami nőiskoláinkban a klérus befolyása bizonyos tekintetben hanyatlott. De félő, mint említők is, hogy itt meg a vallásos közöny ver gyökeret. S mindkét extremum ártalmas. Ezért kell a mi egyházunknak is arra törekednie, hogy a nőnevelést, a mennyire csak lehetséges, megtartsa, megőrizze a maga kezében s ellensúlyozni igyekezzék a másik két ellentétes áramlatot.

Miért tanítatják a prot. szülék kath. zárdákban leányukat? Egyrészt azért, mert nálunk oly intézetek csak nagyon kevés számmal vannak s azokban nagyon magas a tandíj. Internatus pedig alig-alig van. Oda kell tehát működnünk, hogy egyházkerületünkben legyen, ha nem több, de legalább egy pár olyan felsőbb leányiskola, hol olcsó tandíjat fizessenek a tanítványok s helyesen szervezett internatus legyen. Örömmel konstatáljuk, hogy a debreczeni ref. egyház megtette a nagyfontosságú kezdeményező lépést s csak idő kérdése, hogy e felsőbb leányiskola életbe lépjen. A városnak érdekében áll ez intézetet nemcsak erkölcsileg, de anyagilag is támogatnia, mert ellenesetben jóval tetemesebb áldozattal kénytelen volna a törvény értelmében polgári leányiskolát szervezni, mi által azonban a nemes cél korántsem lenne elérve. Erősen meg vagyunk a felől győződve, hogy Debreczen városa e tekintetben saját érdeke szempontjából e kérdés elől nem fog kitérni. S ha e városban, az egyházkerület központjában ilyen felsőbb leányiskola létesül s látni, tapasztalni fogják egyesek, hogy mily eredményeket mutathat föl a helyes irányban vezetett nevelés: azt hisszük, föléled a buzgóság lángja s az áldozatkészség máshol is teremt ennek mintájára, hasonló célú s berendezésű iskolát. Ha egyházkerületeinkben kerületenkint csak három-három ily felsőbb leányiskolánk lehetnének, ezek jótékony hatását kibeszélni is alig lehet.

Régen fejlődnek ez eszmék; elérkezett már a valóság ideje is. Érezzük ezt mindannyian. Látszanak is a tevékenységnek egyes nyomai. Vajha ne mosódnának el! Ettől sem félhetünk. Hiszen oly kezébe van letéve, melyek nem pihennek tétlenül. De meg ha elszunnyadnánk is, fölserkenthet a másik tábor folytonos mozgolódása. Debreczen, Miskolcz, Kolozsvár, Nyiregyháza nem ül összedugott kézzel. Nem üres ábrándképek lebegnek előttünk. Megvalósítható nemes, magas-cél. Csak vállvetett erő, buzgó ügyszeretet s áldozatkészség hármas ereje lelkesítse vezérférfiainkat. Hajónk közeledik

a révpart felé. Kedvező szelek lengedeznek. Ne csüggedjünk, munkára föl az Urnak nevében! A ki a kicsinyeknek gondját fölveszi, nem veszi el az ő jutalmát. Sajnálom, hogy lapunk csak szűk körre viheti el az általunk fölkarolt eszmét, de jól esett itt is elmondani nagy általánosságban ama nézeteket, melyeket leányaink jövőjének érdeke bennünk fölébresztett. — Várjuk, jó reménnyel várjuk, hogy a „pium desiderium“ valahára „erős várrá“ építtessék, hol védhessük a mi igazunkat s leányainkból egyházokat, hazájokat s családokat forrón szerető hősnőket képezhessünk.

Spectator.

Iskolaügy.

Az országos középiskolai tanáregyesület közgyűlése.

(Vége.)

A választások eredményének kihirdetése után következett Dr. Jancsó Benedek előadása az egységes középiskoláról. Előadó kijelenti, hogy a kérdés historikumára nem terjeszkedik ki, mert ily alkalmakkor a cél nem lehet az, hogy valaki a kérdéstől egy tudós módszerű akadémikus fejtegetést tartson, hanem hogy megjelölve egy néhány fontos vezérelvet, a közgyűlésen egy gyümölcsöző eszmecsere-t provokáljon, azért, hogy az egyesület, mint a legilletékesebb forumok egyike, a kérdés tisztázásába idővel döntőleg folyhasson be. Szerinte az iskola külső szervezete nem annyira didaktikai, mint inkább szociál-politikai kérdés s azért itt sok tekintetben a nemzeti élet tényleges szükségletei és követeléseai nagyobb figyelemre tarthatnak igényt, mint az elméleti tudományosság praeceptumai.

Előadó e momentumokat tartva szem előtt, első sorban azt vizsgálja, hogy tényleges szükségleteinknek minő iskolai szervezet felel meg leginkább? A jelenlegi iskola ellen általános a panasz, hogy sem kellő általános műveltséget, sem elégséges előképzettséget nem nyújt a felső tanulmányokra és a mellett az ifjúság épségét állandóan veszélyezteti a túlterheléssel.

Az általános műveltség nagyon határozatlan fogalom, senkisémet tudja szabatosan definiálni; sőt az teszi a dolgot még sajtóságosabbá, hogy most már kétféle általános műveltség is van: reális és humánus. Az általános műveltség iskolaszervezeti dolgokban lehet kiindulás alapja. Szerinte az iskolának nem lehet más feladata, mint a fejlődő ifjú szellemet ellátni a jó, nemes, hasznos és szükséges ismeretek táplálékával. A tanuláshoz nem lehet más célja, mint tudni, az igazi tudásnak pedig, mint az erkölcsi és értelmi tökéletesedés. Az idealismus nevében egészen fölösleges buzgóság visszaútasítani azt a követelést, hogy ifjainkat ilyes ismeretekkel ellássuk. Az egységes középiskolának feladata, hogy a társadalom műveltebb ifjúságát s az alsóbb néprétegek tehetséges és feltörekvő egyéneit ellássa ezekkel az ismeretekkel életük azon koráig, melyben önmaguktól elhatározhatják, hogy mely irányban kívának haladni.

Az egységes középiskola két részre oszlik, az alsóbb folyam a fiú ifjabb, és a felső idősebb éveire terjedve ki.

Az első, a hosszabb, teljesen egységes; a másik, a rövidebb, két irányra szakad.

A jövő iskolájában az ismeret, anyag csak világosabb és rendezettebb lehet, de kevesebb nem, mint a mostani. Ez az anyag pedig az okvetlenül szükséges restructiókkal sem dolgozható fel 8 év alatt. Az egységes középiskolának 9 évre kell terjednie és pedig az alsó folyamnak 6 évre, a felsőnek 3-ra. Az ifjúságot ezért recompensálni kell azzal, hogy rövidítsük meg az egyetemi tanfolyamokat. Ezt megtehetjük a felsőbb tanulmányok kára nélkül, hisz az egyes karok lezkerendje épen nem szegény oly kötelező tantárgyakban, melyeket még soha senkinek sem jutott eszébe komolyan megtanulni. Az volna az igazi nyereség, ha ezeket a tárgyakat visszahelyezhetnők oda, a hova valók, az egységes középiskola felső osztályaiba.

A mai középiskolának nagy baja, hogy egy sereg életpályára érettségi bizonyítvány minősít s ezenkívül feltétele az egyéves önkéntességnek. Az egységes középiskolánál okvetlenül ki kell mondani, hogy a 6 osztályból álló rész befejezése után szigorú vizsgálat tartandó, melyet sikeresen két fokozattal lehet kiállani. A jobb fokozat feljogosít a bifurkált felső osztályokba való fellépésre, a másik csak kvalifikál mindazon életpályákra, melyekre ma csak érettségi bizonyítvány szükséges.

Az egységes középiskolánál alapvető tárgy a magyar nyelv és irodalom. Fel kell venni okvetlenül a latin nyelvet is és egy modern nyelvet, mely nem lehet más, mint a német. — Azonban az alsó részben a latin nyelv okvetlenül a mostaninak felére szorítandó s az így nyert tért a reáliák, valamint a testi nevelés számára kell elfoglalni.

A felső 3 osztály humán iránya előkészít a theologiai, jogi és bölcsészeti karokra, a reális irány az orvosi, természet-tudományi és a magasabb technikai pályákra. A kik a humán irányba lépnek, nem tanulnak sem matematikát, sem természettudományokat, de igen beható latin nyelvi, történelmi és filozófiai studiumokkal foglalkoznak. A magyar nyelv és irodalom, valamint a német nyelv egyenlő terjedelemben kötelező mindkét irányban. A görög nyelvet csak a theologusok és philologusok tanulják, a többiek helyette a francziát. A reáliránybeliek se latinul, se görögül nem tanulnak, történelmi tanulmányuk is korlátoltabb, mint a humanistáké, de annál behatóbban tanulják a reáliákat.

Ez volna a keret, melyben az egységes középiskola viszonyainknak megfelelően valósítható lenne. De ha a külső keretet meg is állapítottuk, hátra van még a tananyag didaktikai beosztása, melyre ezúttal ki nem terjeszkedhetik, csak érinti, hogy itt kell igazi szerepet juttatni nemzeti egyéniségünknek, itt kell tekintetbe venni igazán vérmérsékletünket és faji sajátságainkat.

A tárgyhöz hozzá szóltak Öreg János, a ki nem tartja helyesnek, hogy az előadó az irodalmi műveltséget mondja az általános műveltségnek. Szerinte első sorban szükséges, másodsorban hasznos, harmadsorban kellemes tárgyakat kell tanítani, holott most fordítva áll a dolog.

Bauer Simon azt kívánja kiemelteni, hogy már 6 osztály végzése jogosítson az egyéves önkéntességre.

Pirchala Imre azt kívánja, hogy a vidéki tanári köröket szólítsa fel a választmány, hogy az év folyamán tárgyalják a kérdést, s hogy a tárgyalás ne folyjon szét, konkrét kérdéseket tegyen elébük s e nyilatkozatok alapján egy év múlva majd tárgyalni lehet a kérdést.

Bodnár Zsigmond a kérdés socialis oldalát világította meg.

Dr. Fialovszky Lajos főképp azért üdvözli lelkesedéssel az egységes iskola eszméjét, mivel ez hozzá fog járulni, hogy a felekezeti elválasztó falak ledöntessenek.

Dr. Szombathy Ignác a gymnasiumra kívánja alapítani az egységes iskolát s ebben a latin nyelv sokkal behatóbb tanítását tartja szükségesnek, mint azt Jancsó tervezetében látja.

Spittkó Lajos hosszabban fejtegeti felfogását az egységes középiskoláról. Szerinte a bifurcációval nem oldjuk meg a kérdést. Az egységes középiskolának egységesnek kell lennie elejétől végig, úgy hogy minden pályára képesítsen.

Dr. Csengeri János helyesli Spittkó tervezetét. Az egységes középiskolát a gymnasiumra kell alapítani s a reáltanodából átvenni azt, a mi a technikai pályára való tekintetből szükséges.

Vargha Bálint kimondatni kéri, hogy az iskolát fentartó hatóság a német nyelv helyett a francziát taníttathassa. Dr. Gerevics Emil pedig azt kívánja, hogy az egységes iskola alsó négy osztálya a polgáriskolákat is magában foglalja.

Ezzel a vitát berekesztette az elnök s Dr. Jancsó Benedek előadói zárszavában röviden reflektált a tervezete ellen különböző oldalról felhozott kifogásokra.

Az elnök köszönetet mond az előadónak, hogy a tanulságos vitát megindította.

Báró Eötvös Lorándot, az akadémia elnökét, Semsey Andort és Vaszary Kolost az egylet tiszteleti tagnak választotta.

A jövő évi közgyűlést, mely jubiláris lesz, Budapesten fogják tartani. Kisebb jelentőségű ügyek elintézése után az elnök a közgyűlést két óra után berekesztette.

Legatus.

A tornázás fontossága és mikénti alkalmazása a népiskolákban.

A tornázás, mint testet és lelket egyaránt fejlesztő és erősítő intézmény, már a népiskolákban meghonosítandó.

A tornázás a folytonos fejlődésben levő gyermek szervezetére és lelki életére felette nagy fontossággal bír, épen azért nem elég a gyermeket tornázás tekintetében szabadjára hagyni, hanem annak okszerű, a gyermek fejlődésének megfelelő kezelése minden tekintetben megfelelni akaró tanítóra nézve elengedhetlen kötelesség. A gyermeknél zsenge korára való figyelemmel a tornázásnak egyedüli célja a rend és fegyelemhez való szoktatás, mely ügyesen vezetve a gyermeket korának emelkedésével járó követelmények teljesítésére képessé teendi.

A nevelés feladata, a test és lélek közti harmonikus fejlődés elérésére a helyes útat a tapasztalat szerint jónak bizonyult minden módon megválasztani. Ez a tanítás legnehezebb oldalát képezi. Sohase feledje a tanító, hogy egészséges lélek általában csak egészséges testben lakik. A lélek emez állapota pedig csak az által lesz biztosabban elérhető, ha, mint Rousseau mondja Emiljében, „a tagok és érzékek, mint az értelmiség eszközei gyakoroltatnak“.

Nem lesz tehát, azt hiszem, érdektelen a népiskolai tornázás ügyében is egyetmást elmondanunk, illetőleg fölelevenítenünk.

A népiskolai tornázás 7—12 éves korig tart. A népiskolákban a tömegnek a legkönnyebb gyakorlatnemekben való együttes gyakorlása alkalmazandó. Valamint minden nevelés-

nél, úgy a testnél is kell, hogy általános paedagogiai szempontok legyenek mérvadók. Ezen szempontoknak pedig a fenti mód a legjobban felel meg. E célból túlnyomólag a szabad- és rendgyakorlatok hozassanak be és pedig a kisebb növendékeknel túlnyomóan szabad- s igen kis mértékben rendgyakorlatok, nagyobbaknál ellenben mindkettő egyaránt.

Előbbiek által minden műkészlet igénybe vétele nélkül a pusztán földön testök tagjai mindenféle alakzatban mozgattnak, utóbbiak által pedig a gyermekek egész csoportja ütenyek után alakul, illetőleg fordulatokat tesz. Előbbieknek, mint a testi erőt szeliden fejlesztőknek, még azon jeles előnyük van, hogy alkalmazásuk óta lehetővé vált a leánytornázás is, a mennyiben azok e célra alkalmas és illő anyagnak bizonyultak be.

A kézi szer- és szeryakorlatok csak a nagyobbaknál mérsékelten, a IV—VI. osztályban alkalmazhatók, kisebb gyermekeknel nem.

Hatásosak, okszerűek, a mennyiben az egész testet igénybe veszik és legérdekesebbek a tornajátékok. Midőn a gyermekek maguk közt mozognak, labdáznak, ugrálnak, futkároznak, birkóznak, táncolnak stb., már tornáznak és ez úgy testi, mint szellemi erejük fejlesztésére jótékonyan hat; mennyire hatásosabbnak kell hát lenni a bizonyos terv szerinti rendszeres tornázásnak, a nevelési tornázásnak, mely a testi szervezet minden részének lehetőleg együttes fejlesztését célozza. Ez az által éretik el, ha a gyakorlatok a növények korának, erejének s képességének megfelelőleg, a könnyebbről a nehezebbre és egyszerűről összetettre, a fokozatos és arányos testképzésnek megfelelőleg alkalmaztatnak, továbbá a tanítványok számának képességétől tétetnek függővé. A városi gyermekeknek fejlesztő és erősítő, az ezeknél erősebb falusi gyermekeknek ellenben ügyesítő gyakorlatokra van szükségök.

Igy alkalmazva a tornagyakorlatokat, lássuk miként folynak be azok a test és így a szellemi képzésre.

Kováts Elek.

(Vége köv.)

Közügyeink.

Egyházmegyéink életéből.

A n.-bányai egyházmegye köréből.

Lapunk 18-ik számában részletesen közöltük az egyházmegye f. évi ápril 15—16. napjain N.-Bányán tartott közgyűlésének tárgyalásait. A beküldött közgyűlési jegyzőkönyvből pedig, melyet Soltész János egyházm. főjegyző adott ki, közöljük Bencsik István esperes úr jelentésének következő közérdekű részleteit:

A canonica visitatio, vagy egyházlátogatás munkáját ez évben a Turhátan és Szamos vidékén magam végeztem Molnár Lajossal és Balogh Istvánnal, Bánya vidékén és az Avasban Gergely Károly Szel Györggyel s néhány egyházban Szel György végezte Balogh Istvánnal.

A vallás-erkölcsi életet — Istennek hála — csaknem mindenik egyházunkban elég élénknek tapasztaltuk, az ünnepek és vasárnapok híveink által elég buzgósággal ünnepeltetnek; úrvacsorával hitsorsosaink elég megnyugtató számmal

élnék; ünneprontási esetet, legalább hivatalosan sehol sem jelentettek. Erkölesi vétség miatt polgárilag hitsorsosaink közül csak kettő volt büntetve; a vadházasságok száma a bejelentések szerint örvedetesen kevesbedett, mert míg az előző évben 43 volt, most csak 28 lett bejelentve.

Némi hagyatás mutatkozik vallásosság tekintetében 3 egyházban, de remélhető, hogy jövőre örvedetesebb jelentéseket nyerhetünk e különben értelmes és jóra való lakossággal bíró egyházakból is.

Anyagyházunk van 43, leányegyházunk 4, összesen 47. Fiókegyház 55. Szórvány 32, összesen 87. Ezekben a missiói tevékenység az Avasban és Krassó környékén már megkezdett, a többi helyeken még ezután kellene azt az egyházi főhatóságnak jóakarató pártfogásával előmozdítani.

Rendes lelkész van egyházmegyénkben jelenleg 38, helyettes lelkész 2, segédlelkészek felügyelete alatt áll 3 egyház (Mikola, Aranyos Medgyes, D.-Apáti), nyugalomban él 2 agg lelkész (Fekete Pál és Barta Pál), segédlelkészünk van 7.

Lelkek száma: fi-nemen 10,963, nő-nemen 11,035, összesen 21,098. Az előző évben volt 21,010, tehát a mostani többlet 88. Szülöttek száma: törvényes fi 501, nő 480, összesen 981, törvénytelen fi 38, nő 39, összesen 77, halva szül. fi 14, nő 12, összesen 26, együtt fi 553, nő 531, összesen 1084. Áttért hozzánk: 4 fi, 8 nő, összesen 12. Kitért tőlünk: 2 fi, 3 nő, összesen 5. Halottak száma: fi 337, nő 366, összesen 703. Ha a szülöttek és áttértek számából 1096-ból a halottak és kitérték számát a 708-at kivonjuk, mutatkozik szaporodás 388, de ez, hihetőleg a kiköltözések által kevesbül. Új házasság kötött: tiszta református 188, vegyes 32, összesen 220, az előző évinél 31-el kevesebb. Konfirmált növendékek száma: 281 fiú, 251 leány, összesen 532, az előző évinél 38-al több; ezek közt vannak az áttértek és nagy korukban konfirmáltak is. Templomunk van összesen 47. Ezek közül jó 32, javítandó 6, rozzant 3, építendő 6. Felső-Bányán az új templom építése a befejezéshez közel áll. Papi lakás van 43, ezek között jó 36, igazítandó 5, rozzant 2.

Elemi iskola van az egyházmegyében 51, mert Nagy-Bányán a felekezeti iskola a kántor vezetése alatt visszaállított. Külön vallástanítást kell folytatni felekezetünknek Nagy-Bányán a községi fi- és leányiskolában, az ág. evangélikus elemi iskolában, állami főgymnasiumban és egy magán jellegű nőnevelőben, továbbá Szinér-Váralján az állami elemi népiskolában. Gyermekekmenhely a Széchenyi-társulat segítségével több év óta fenáll Krassón és Nagy-Paládon. Mindeniket felekezetünkbeli nő vezeti.

Tanító van az egyházmegyében 41. Ezek közül 34 rendes, 7 ideiglenes, lelkésztanító 2, h. lelkész-tanító 2, segédlelkész 4, ideiglenesen tanít 2 lelkész s így tanítással foglalkozik 51 egyén. Meghalt 1 tanító.

Oklevele van 16 tanítónak, igazolványa 18 nak, kibocsátványa 7-nek. Hat osztályú iskolánk van 11, 5 osztályú 12, 4 osztályú 20, 3 osztályú 5, 2 osztályú 4. Ismétlő iskola van 7 helyen. A tantermek közül törvényszerű 12, kielégítő 18, tűrhető 17, rossz 4. A felszerelés teljes 12 iskolában, hiányos 22-ben, kevésbé hiányos 14-ben, semmi 3-ban. Könyvtár van 38 iskolában, nincsen 13-ban, a könyvtárak összes tartalma 958. Ezeknek beszerzési értéke 633 frt. Erre a folyó évben adatott 42 frt. A tanítók fizetésére fordítatik évenként 16,787 frt. Faiskola-terület van 31 egyházban. Céljára fordítatik 9, nem fordítatik 22 helyen. Tanköteles gyermekek 6-tól 12 éves

korig 1255 fiú, 1225 leány, összesen 2480. Ezek közül iskolába jár 1113 fiú, 944 leány, összesen 2107. Iskolát idő előtt elhagyta 44 fiú, 82 leány, összesen 126. Iskolába nem jár 98 fiú, 149 leány, összesen 247. Ezek szerint az iskolába nem járók száma 373 volna, igen de állami meg községi iskolába jár 180, tehát az iskolázatlan gyermek csak 193. Más vallású gyermek jár felekezeti iskolánkba 123. És így az iskolába járó tanítványok összes száma 2410. Ismétlő iskolakötelesek 13—15 éves korig 530 fi, 509 leány, összesen 1039. Ezek közül iskolába jár 92 fiú, 50 leány, összesen 142, nem jár iskolába 438 fiú, 559 leány, összesen 897; minthogy ismétlő iskola csak igen kevés helyen van szervezve. Az iskolamulasztások száma sok helyt tetemes, mert a polgári hatóság e tekintetben most sem nyújt kellő segélykezet. Építkezésekre összesen kiadatott 2654 frt 83 kr. Kegyes adományok összege 3852 frt 77 kr.

Irodalom.

Vécsey Tamás — *Justinianus „Omnem reipublicae“ kezdetű rendelete a jogi oktatás tárgyában.* — Budapest. 1890. 72 lap. Ára 60 kr.

(Vége.)

Ezután a const. Omnem intézkedései egyenként vétetnek vizsgálat alá, az eredmény az, hogy a tanári állás a hivatalnoki hierarchiában nyer helyet, a hajdan tisztán tudományos foglalkozás tehát az állami méltóságok sorába illesztetik be. A nyilvános tanárok száma korlátozva lesz, állami fizetést hűznek; a két székvárosban a senatus ajánlatára a császár nevezi ki őket; különböző mentességekben részesülnek; az „illustris vir“ czímezés, mely a kormányzókat, az igazságügyminisztert, a pénzügyminisztert, a főkamarást stb. illette meg — a jogtanároknak is megadatik. A 6-ik fejezet a tananyaggal ismertet meg; az iskolák állami berendezése következtében ugyanis hivatalosan meghatározott a végzendő tananyag is. Az öt évi tanfolyamot Justinianus továbbra is meghagyja, de munkaprogramját három művére való tekintettel állapítja meg s a jogtanároknak előszabja, hogy az egyes évfolyam hallgatóinak mit adjanak elő. A tanítás az Institutiókkal kezdődik. A harmadévesek, vagyis a kik két évi előtanulmány után érettekké váltak Papinianus munkáinak olvasására, a tanév kezdetén „Papinianus ünnepe“ tartottak, melyen a nagy jogász emlékét föllevenítették, erényeit, jellemét magasztalták, iratainak belbecsét s jelentőségét méltányolták. A tananyag felett, mely részletesen is közölve van, — szerző széttekintvén, arra a következtetésre jut, hogy Justinianus csak törvénytudókra gondol, a történelmi és bölseleti elemekkel munkálkodó jogtudomány nem vonzza a VI-ik század legistáit. Befejezésül e fejezethez azt még ki kell emelnem, hogy — a mint ezt Theodosius és Valentinianus idézési törvényéből tudjuk — a tanárok közt nem volt meg a szakrendszer, hanem mindenik tanár minden jogi tárgyat tanított hallgatójának és azt az egész tanfolyamon át vezette. Justinianus alatt is ez maradt irányadó. A tanárok közt nem volt munkafelosztás; a tudomány specializálása tehát ismeretlen volt. Mi a jogi oktatás célja? Justinianus szerint az, hogy a tanárok a tanulókat jó és tanult emberekké képezzék, még pedig nem pusztán elméletileg, hanem gyakorlati irányban is, mert hiszen a közzolgálatra ez képesíti őket. A tanulók előtt, öt évi tanulmányaik alatt, a törvény-

nek minden titka feltáru a császár hite szerint; képesekké válnak arra, hogy kitűnő szónokok, ügyvédek, bírák lehessenek, az igazságért athleták módjára síkra szállni képesek. Az élet és állam számára törvénytudó bírákat s hivatalnokokat akar Justinianus képezni, nem jogtudósokat, az útát ő maga jelöli meg, a tanároknak az a kötelességök, hogy ezt a tanulni vágyó ifjaknak megmutassák. Akadémiai gradus nincs; a tudori címért senki se tanulhat; a kitűnő tanuló előtt ott van jutalmul: az állami hivatal elnyerése. Dat Justinianus honores!

A jogtudományban legrégebb módszer az exegeticus. — Más tudományt is lehet exegetice tanítani, de a sz. írás és a római jog leginkább követeli ezt, mert mindkettőnek oly tekintélyes szövegei vannak, melyeknek tiszta felfogásától függ, — mond szerző, — a tudomány további iránya. Szerző különben e mellett a rendszeres s történeti előadások nagy előnyeit is kellően méltatja s úgy ezen, mint a következő fejezetben, melyben a római jog tanítását korunkban a külföldön és hazánkban tárgyalja, — oly nagy jelentőségű didactikai és hodegetikai eszméket érint, hogy ezeknek a jelen alkalommal — ismertetésébe nagy sajnálkozásunkra nem foghatunk, hanem fenn kell tartanunk magunk részére a jogot, hogy ezen kérdésekhez, adandó esetben, hozzá szólhassunk.

Befejezésül még a fegyelmi ügyet említjük. A mióta ugyanis a jogtanítás rendezését az állam vette kezébe: külön fegyelmi hatóságra és fegyelmi szabályokra volt szükség. Azelőtt mindenben a köztörvények alá estek a tanulók. A reánk jutott adatok szerint a római tanuló ifjúság általában szorgalmas és fegyelmezett volt. A karthágóiakról már nem ilyen jól nyilatkozik Ágoston. A praefectus urbis hatósága alá rendelték őket a császárok mind Rómában, mind Konstantinápolyban. A praefectus tartá fenn a rendet és fegyelmet, hogy tanárok és tanulók közt surlódások, s a latin és görög nemzetiségű tanulók közt összeütközések ne támadjanak. A praefectus urbis segédkezésére a magister censuum és a censuales nevű tisztviselők voltak rendelve. A censualesok (akkori bejelentési hivatalvezetők) ellenőrizték a fővárosba érkező idegeneket, tehát a tanulókat is; a tanulók anyakönyvét is ők vezették. A fővárosba tanulás végett csak az jöhetett, a kinek a tartományi bíró távozási engedélyt adott. A censualesok ügyeltek az ifjúságnak mind szorgalmára, mind erkölcsére, hogy társas érintkezéseik kifogástalanok legyenek, jó hírnevökre vigyázzanak, kerüljék a rút és becstelen társaságokat, ne járjanak igen gyakran a színházba s aljas tivornyákba. A szorgalmas és jó tanulóknak megengedi Justinianus, hogy 25 éves korukig a fővárosban tartózkodhassanak. A ki tanulmányait ekkoráig be nem végezné, az is távozni kénytelen, különben a praefectus küldi őket hazacum nota et dedecore. A tanulók kiváltságokkal is fel voltak ruházva, de a mai kornak jótékony intézményei: alapítványok, ösztöndíjak stb. még ekkor ismeretlenek.

Justinianus — erre az eredményre jut szerző — constitutiójával igen szerény reformot létesített. Más országok jogtanintézetei nem lebegtek szemei előtt, nem volt mit megtekinteni, példányképül elfogadni. Igen kiemeli a használhatót. — Csak azt akarja taníttatni, a mi a gyakorlati életben használható. Akár csak egy mai nyers praktikus! pedig — szerző e mély értelmű szavaival végzem e rövid kivonatot — „a jog története, a jogfogalmak fejlődése, a jog rendszere, módszere végtelen fontos a tudomány szempontjából, ha közvetlenül nem nyújt is directívát a bírói vagy ügyvédi gyakorlatban. A történelmi, dogmaticus és exegeticus tevékenység az egyetemen

elengedhetetlen feladat. Az elméleti képzés minősít arra, hogy a jogélet nyilvánulásait észrevegyük, rendezzük s tapasztalatainkat feldolgozzuk. Justinianus mindezzel nem törődött. A tételes jog szövegének betanulásától várt minden jót. Ha a J. korabeli jogtudomány az 5-ik századéhoz képest mégis némi emelkedést mutat, ezt csak annak lehet köszönni, hogy a jogtudomány széttörte a békókat, melyeket arra a császár akart rakni. És ha ma valahol ismét úgy akarnák osztályozni a tudományegyetemen a jogi tantárgyakat, hogy melyik a kenyér studium és melyek a történelmi, bölcséleti, szóval általános tudományos értékű tárgyak? első helyre emezeket kellene tenni“.

De letesszük a tollat, mert a munka szépségei még több idézésre csábítanak bennünket. Szerző, szabatos irányával mindenütt célja felé halad, nem extravagál, felesleges idézetekkel nem halmozza el munkáját. A 31-ik lapon „Az ötödik század második fele óta, úgy mint azelőtt is (!) az volt a gyakorlat“ stb. kifejezés a correctság rovására esik, de ilyen hiba alig akad benne több. Azt azonban még sem hallgathatjuk el, hogy sem a II-ik, sem a III-ik fejezet címrátát megfelelőnek, a tartalomtól folyónak nem tekinthetjük. A II-ik fejezetben a „nyilván jog“ szó a rubrumon kívül még csak elő sem fordul, nemhogy a magánjognak kiválása a nyilván jogból ki volna tüntetve. Pedig itten egyik érdemes hazánkfiának, az athenei törvények egybegyűjtőjének Συναγωγή των Ἀθηναίων νόμων című munkája felemlítésére, illetőleg méltatására is kellő alkalom lett volna, mert épen Télfy állítása szerint kétségtelen, hogy már a régi atheneiek megkülönböztették a közjogot a magánjogtól. A III-ik fejezet rubruma ellen is ilyenmű kifogásunk van, mert a szigorú jognak a méltányjoggal, a quiritesek jogának a népek jogával egyesülését, illetőleg ezek tudományos feldolgozását ebből az egész fejezetből, a szakférfiak szűk körén kívül más olvasó ugyan meg nem értheti, illetőleg bele magyarázni nem képes.

Különben ismételjük, hogy szerző ezen újabb munkája is nagy örömmel töltött el bennünket s kívánjuk, hogy ez irányú munkálkodása a hazai római-jogirodalom öregbülésére még számos éveken át tartson.

Dr. Kovács Sándor.

Különfélék.

Egyházi gyűlések. A tiszántúli egyházkerület tanügyi bizottsága jövő augusztushó 10-re fog az egyházkerületi elnökség által összehívadni. — A debreczeni egyházmege pedig jövő augusztushó 14-én tartja meg nyári közgyűlését, előző napon délután értekezleti gyűlés tartván. Mindkét gyűlés helye szokás szerint Debreczen.

Figyelmeztetés a gymn. tanulók és szülék számára. 1) A tanulók felvételre szept. 8 első napján szüleik vagy azok megbízottja kíséretében jelentkeznek az igazgatónál, mindannyian iskolai bizonyítvány, az 1-ső osztályba vagy bármelyik osztályba újonnan belépni kívánók születési és himlőoltási bizonyítvány előmutatása mellett. 2) A kinek bizonyítványa a múlt év végén bármely iskolai tartozás be nem fizetése miatt benn tartatott, míg azt be nem fizeti, bizonyítványát ki nem kapja és nem jelentkezhetik bevételeire. 3) Minden iskolai tartozás első részlete azonnal befizetendő a háznagnál a beírás helyén. A tandíj-kedvezményért és tápintézetért folyamodók, ha még

folyamodványok el nem intéztetett, mihelyt erről értesülnek, azonnal fizetik a meghatározott összeget a háznagynál. 4) Az V., VI., VII. és VIII-ik osztályokba, mint a melyek mellett párhuzamos osztályok nem lesznek, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1890. június 3-án 25,744. sz. alatt kelt rendelkezése értelmében 60-nál több tanuló fel nem vehető. Az eddig is itt tanultaknak elsőség adatik, szeptember 5-ik napjától fogva a másnappan jöttek és nem protestáns vallásúak is feltétlenül bevételnek a meghatározott 60 számig. Debreczen, 1890. július 22. A főgymn. igazgatóság.

Adományok egyházi iskolai és más jótékony czélokra.

Nánássy Lajos volt m.-szigeti lakos, — ki az egyháznak több időközön keresztül volt főgondnoka, a lyceumnak kormányzó tanácsi tagja, a napokban kezeimhez jutott törvényszéki kiutaló végzés szerint, a következő jótékony czélú alapítványokat tette: 1. A m.-szigeti ref. lyceumnak 630 frt tőke s ennek 2 évi kamatja. 2. A m.-szigeti ref. egyháznak 210 frt tőke s ennek 91 frt 36 kr kamatja. 3. Ugyanannak más czélra 105 frt tőke s 14 frt 18 kr kamat. 4. A m.-szigeti kisdedovó egyletnek 200 frt tőke s 5 frt 15 kr kamat. 5. Sziget város szegény pénztárának 53 frt tőke. 6. A máramaros-ugocsa ref. egyházmegye gyámpénztárának 210 frt tőke s 48 frt kamat. 7. A tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek 105 frt tőke s 26 frt kamat. 8. A budapesti nemzeti színháznak 200 frt. 9. A magyar tudományos akadémiának 400 frt. 10. A magyar honvédmenház alapjának 200 frt. 11. A protestáns árvaház alapjának 200 frt. 12. Az országos kisdedovó egyletnek 100 frt. 13. A debreczeni ref. főiskolának 300 frt. 14. A m.-szigeti egyháznak szegényeket segélyező alapra 300 frt s a papi fizetés javítására 1086 frt 70 kr. 15. A m.-szigeti öreg-apoldának 100 frt. 16. Sziget város kórházának 300 frt. 17. A m.-szigeti állami tanítóképezdének 200 frt. 18. A m.-szigeti kisdedovodának tandíjmentességi alapra 100 frt. 19. A m.-szigeti tűzoltó egyletnek 100 frt. 20. A m.-szigeti ev. ref. lyceumnak 1086 frt 70 kr. 21. A máramaros-ugocsa ev. ref. egyházmegye gyámintézetére a szigeti 397. sz. tjkv. 492. hrzsz. és u. o. 350. sz. tjkv. 493. hrzsz. ingatlan eladási árából 200 frt. 22. A tiszafüredi ev. ref. egyház lelkészi fizetésének javítására ugyancsak a szigeti 492. és 493. hrzsz. telek árából 200 frt. 23. A nagybányai ev. ref. egyháznak 100 frt. Örök emlékezetben lésszen az igaz! (Zsolt. CXII. 6.). M.-Sziget, 1890. július 22. Szikszay Zoltán, ev. ref. lelkész.

Értesítés. Van szerencsém köztudomásra hozni, hogy „Temetési beszédeim és imáim“ ígéretem ellenére csakis szeptember hóban jelenhetnek meg július hónap helyett. E késelem oka az, hogy a kibocsátott előfizetési ívek csak kis részben s azok is elkésve érkeztek kezeimhez, így a nyomtatandó példányok száma felől tájékozást nem szerezhettvén: a szerződést csak a napokban köthettem meg a kiadásra nézve. Midőn ezen nem önhibámból eredő késelemért az előfizetők elnézését kérem, egyszersmind köztudomásra hozom, hogy előfizetéseket a kitett árban még folyvást elfogadok; egyúttal felkérem azokat, kikhez előfizetési felhívást küldtem, hogy azokat, akár van rajtuk előfizető, akár nincs: szíveskedjenek hozzám elküldeni. Tisztelettel Nyiregyháza, 1890. július 12. Lukács Ödön.

Felhívás. Halhatatlan emlékü költőnk és paptársunk egyik költeményének ama szavait: „a boldogságra kevés csak a jelen, a multon épül az s az emlékezet“ . . . szem előtt tartva azok, kik a debreczeni főiskolában a theologiai tanfo-

lyam 4-ik évét az 1880-ik év június havában végezték el, elhatározták: hogy a szellemi összeköttetés s a régi barátság fentartása s megerősítése céljából az 1890-ik év szeptemberhó 5-ikén Debreczenben összejövetelt tartanak. Az összehívással az akkor Debreczenben lakó társukat bízták meg. A pálya végén a mily fájó volt az egymástól megválás: oly örömmel számított volt a viszonttalálkozás ideje. A 10 esztendő . . . az idő már eljárt; mivel közülünk Debreczenben egyik sem lakik, mivel az eredeti aláírási ív — mindenikünk sajátkezű aláírásával — én nálam van: ezért érzem magamat kötelezettnek, hogy szeretett pályatársaimat figyelmeztessem arra, hogy az az idő, a mikor — ha az Ur akarandja — egymást viszontlátandjuk: immár közel vagy. Battonya, 1890. július 21. Böszörményi Béla, ev. ref. lelkész.

Viszonzás. Ezen lap f. évi 25. és 26-ik számában adott válaszomra nézve Péntek Ferencz, a „Közpapok Lapjának“ szerkesztője érezteti velem megrovását: miért Bencsik István esperes urat, és miért nem a nagy-bányai egyházmegye tanácsbírói karát vettem védelmembe? Erre nézve feleletem az, hogy első sorban nevezett esperes úr támadtatott meg rosszakaratúlag s csak másodsorban a tanácsbírótság. Ez utóbbi is csak annyiban, a mennyiben ítélethozatalánál törvénytudatlansággal vádoltatott. Legyen szíves a szerkesztő úr és nézze át jobban azt a választ, s azonnal belátja, hogy ott a tanácsbírói kar ítéletének részrehajlatlan indokolása hangsúlyozva van. Hogy az eljárásban minő formahibák követték el, az specifice a támadó cikkben nem említettik. Tessék elősorolni a formahibákat s a felvilágosítást készséggel megadom és meglátja, hogy „nem török bele a fejszém“ a tanácsbírótság újabb védelmébe sem. Különben jellemző, hogy most már csak formahibákról tétetik említés s e formahibák ostromozásáért ha egyesek „egész méltatlanul vádoltatnak“, az a „Közpapok Lapjának“ szerkesztője szerint „csak másodrendű kérdés“. Egyébiránt „lényeges formahibákról“ már azért sem lehet szó, mert akkor a kerületi bíróság nem hoz vala ez ügyben terhelő ítéletet, hanem visszateszi a megyére. Misztótfalu, 1890. jul. 16. Papoleczy Zoltán.

Iskolai értesítők. (Folytatás). 3. A békési ev. reform. VI. osztályú gymnasium értesítője. Közli: Osváth Ferencz igazgató. A tanárok száma ez intézetünkben 7, a kikhez jönnek még a hitoktatók, továbbá az ének és torna tanítói. A hat osztályba beíratott összesen 100 tanuló, kik közül az év végére 98 maradt meg; vallás szerint volt 41 ev. ref., 1 ág. hitv., 19 róm. kath., 5 gör. kel., 32 izráelita ifjú. A tanári könyvtárban van 2014 mű 2459 kötetben, 91 folyóírat 472 kötetben, vegyes mű: 1501 kötet. — 4. A hódmezővásárhelyi ev. ref. főgymnasium értesítője. Közzé teszi az Igazgatóság. Az értesítő elején az intézet fáradhatatlan buzgalmú igazgatója, Futó Mihály úr közöl „A társadalom a szülők és az iskola“ czímmel egy jól átgondolt értekezésfélét. Ezután jó a főgymnasium mult tanévi életének ismertetése, a melyből kiemeljük azon örvendetes dolgot, hogy ez évvel Bányai Sándor vallástanár úr az ifjúsági istenitisztelek behozatalával egy hathatós intézményt létesített ezen főgymnasiumunkban. A tanárok száma: 14, a kikhez jönnek még a más felekezeti vallásoktatók is. A tanulók száma a 8 osztályban következő volt: fölvetetett 277 rendes és 11 magán-, összesen 288 tanuló, kik közül vizsgálatot tett 261 rendes, 7 magán-, összesen 268 tanuló. E 268 ifjú vallás szerint így oszlott meg: ev. ref. 100, ág. ev. 10, róm. kath. 103,

gör. kel. 22, gör. kath. 3, izr. 30. Az érettségi vizsga eredménye következő: 35 tanuló közül jelesen érettnak nyilvánított 3, jól érettnak 5, egyszerűen érettnak 23. Az ifjúsági könyvtárban van jelenleg 652 mű 1174 kötetben. Tandíjmentességben részesült és pedig egész évre 26, fél évre 7 tanuló. Az elengedett összeg 443 frtot tesz. Jutalmakban, segélyezésben kiosztatott és tandíjban elengedett összesen: 1102 frt 84 kr. A tápintézetben teljes élelmezést nyert 20 tanuló, kik közül egészen ingyenes ellátásban részesült 2, havonként 3 forintot fizetett 5, havonként 4 forintot fizetett 6, havonként 5 forintot fizetett 7 tanuló. Egy tanuló élelmezési díja havonként 8 frt 25 kr volt. Az évkönyv végén levő kegyes adakozások kimutatása szép összegeket tartalmaz, de ez összegek nincsenek ismét összegzve.

Szerk. posta. B. K. Györgytelek. A bizottsági ülés jegyzőkönyvét jövő számban adom ki. — V. Zs. Resicza-bánya. Az esdő szöveget, részünkről is ajánlva az olvasók figyelmébe, legközelebb közzé fogjuk tenni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat tanári állásra.

A hódmezővásárhelyi ev. ref. főgymnasiumban egy rendes tanári állásra pályázat hirdettetik, a melylyel ez idő szerint az I. és II. osztályokban a latin és magyar nyelv tanítása hetenként 22 órán van összekötve, de ez a szak ezen és a rokon tárgyak körében jövőbe változás alá jöhet. Fizetése: évnegyedi előleges részletekben kiadandó 900 frt, 300 frt lakbér és 40 frt ötödéves korpótlék, mely ez idő szerint 200 frtnál feljebb nem emelkedhetik. A megválasztott rendes tanár jogos és kötelezett tagja úgy a helybeli gyám-, mint a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám- és nyugdíjintézetének.

A fentartó egyházi eljáróság ez állomást rendes tanárral óhajtja betölteni; de ha a pályázók között kívánatainak megfelelő ilyen nem találkoznék: 800 frt évi fizetésre helyettes, de okleveles tanár, egy évi próbaidőre választatik, a mely után állandósítása kilátásba helyeztetik. Ha pedig, szintén 800 frt fizetésre, még oklevéllel nem bíró pályázó választatnék segéd tanáru, ez oklevelét 2 év alatt megszerezni köteles levén, állandósítása csak ezután következhetik be.

A pályázók — a kik csak ev. ref. vallásúak lehetnek — életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képességeiket, eddigi szolgálatukat, hadi kötelezettségeiket és egészségi állapotukat feltüntető okiratokkal kellően felszerelt folyamodványaikat augusztus 15-ig az ev. ref. egyház lelkész-elnöki hivatalához küldjék be.

1—2

Hód-Mező-Vásárhelyen, 1890. július 20.

Az egyház elnöksége.

Pályázat

a nagyvárad i ev. ref. egyháznál lemondás által üresedésbe jött rendes vallástanári állomásra.

Javadalom: 600 forint és 160 forint lakbér, összesen 760 forint készpénz az egyház pénztárából.

Megválasztott kötelessége a Nagyvárad város területén létező községi, állami és felekezeti tanintézetek ev. ref. vallású növendékeinek vallást és éneket tanítani a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint hetenként 20—22 órán, s városunk nazarenumus által veszélyeztetett pontján, az u. n. katonavárosi imaházban vasárnaponként délelőtt isteniszteletet tartani, esetleg a fennálló egyházi énekkart is vezetni.

Ebhez képest az ezen állomást elnyerni óhajtok kérvényeik mellé lelkészi képesítésüket és énektanítási képességüket igazoló bizonyítványaikat mellékelvén, azokat alólírotthoz f. évi augusztus hó 6-ik napjáig terjeszszék be.

A megválasztott — ha mindkét lelkész-képeségi vizsgát letette — a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által lelkészül felszenteltetik.

Ez állomás 1890. évi szeptember 1-ső napján lesz elfoglalandó.

Nagyvárad, 1890. július 15.

Csák Máté,

ev. ref. elnök-lelkész.

2—3

Pályázat

a békési ev. ref. egyházban újonnan létesített lelkészi jellegű fitanítói állomásra.

Évi fizetés: 500 frt, lakbérül 125 frt, együtt 625 frt készpénz évnegyedi részletekben az egyházi pénztárból kiszolgáltva.

Kötelesség: V. és VI. elemi osztályú gyermekek tanítása, — vallástanítás a gymnasiumban, — kánoni órákon templomi szolgálat és szükség esetén a lelkészek helyettesítése.

Megválasztott a békésbányai egyházmegyébe rendes segédlelkészül bekebeleztetik. Állomását folyó évi szept. első napján tartozik elfoglalni. Egy évi sikeres működés után állandósíttatik.

Kellőleg felszerelt pályázatok f. évi augusztus 15-ikéig alólírotthoz beküldendők.

Békés, 1890. július 15.

Szegedi Károly,

ev. ref. lelkész.